

AHISKA-ŞAVŞAT AĞZINDAN DERLEMELER-II

■ Av. Hasan TORUN

Yazımızın A harfiyle başlayan ilk kısmını geçen sayıda vermiştik. İkinci bölümde B harfiyle başlayan kelimeleri vereceğiz.

Özelde Şavşat ağızı esas tutularak hazırlanan bu kelime derleme denemesi, genelde Ahıska, Posof ve Artvin çevresinde kullanılmaktadır. Bazı kelimelerde farklılıklar olacağı tabiidir.

Kelimelerde geçen bazı seslerin bugünkü Türk kültür dilinde olmaması, bu kelimelerin Türkçe olmaması şeklinde yorumlanmamalıdır. Bu kelimeler, yüzyıllarca aynı coğrafyada yaşadığımız komşu halkların dilinden gelmiş olabileceği gibi unutulmuş eski Türkçeden de geliyor olabilir. Bu bölgede asırlarca yaşamış olan Saka Türkleri meselesini hatırdan çıkarmamalıyız. Maalesef elimizde bu sahada yapılmış yeterli çalışmalar bulunmamaktadır. Bu sebeple kelimelerin menşei üzerinde hiç kimse kesin ifadeler kullanamaz.

Babalux: Üvey baba. *Babaluğun nera getti?*

Babaqela: Yüksek yaylalarda yetişen ve küle pişirilerek yenen yer altı yumrusu. *Cenkelek'da babaqela çartmax na gözal olur, külda bişurup yemax daha gözal.*

Badiya: Ayaklı büyük bakır tas. *Bir badiya tolusi lobiyay yedi da, traqunaya tutuldi beç!*

Badlamax: Bağlamak, tutturmak. *Ela badladım ki, bir daha açamasın!*

Baga: Ahırda ağaçtan yapılmış hayvan yemliği. *İnegi bagaya kalınan bağlamışdım, kim açdı?*

Bagen: İçinde mısır dövülen sandık. *Bagen lazudinan dolidur, get da döğ daha...*

Bağ: Bir tutam, demet. Bir bağ kadar alem, yentar.

Bala: Yavru. *Sani niya ayipliyem ay balam!*

Bangılida: Bir cismin bang diye yere düşmesi. *Bang diya yera yovarlandı!*

Barem/barema/bare: Bari anlamında bir edat. *Bie el ataydın bare!*

Bark: Yaylaya götürülen eşya. *Bargi yükladux, yallah babam yaylaya!*

Başşığı: Baş aşağı, aşağı. *Buyuni başşığı bir qoyerdim, diba endi getdi!*

Baxacax: Üstüne çıkılarak etraf seyredilecek yüksek yer. *Buraya bir baxacax qursax...*

Baxıcı: Falcı. *İşin baxıcıya qaldı?*

Bayax: Demin, az önce. *Bayax nerdaydın?*

Bayax: Demin, biraz önce. *Bayax burdaydi, nera getdi aca?*

Bazlama: Bir ekmek türü; şişman, iriyarı. *Bazlama gatur yiyax! Qapiya sığamaz, bazlama bişey!*

Beç: Aptal, ahmak, bedevra açmaya yarayan marangoz aleti. *Beç beçına söylama Allahise! Beç qırdı da, bedevray açamadım.*

Bed: Çirkin. *Ela bed bişedur ki, bir görsan...*

Bedevra: Ahşap evlerin çatısını örtmeye yarayan, özel ağacından (soç), beç denilen aletle ince yarılmış tahtacık. *Bedevralar çürümiş, yağmur aşşığı axiyer.*

Bellilamax: Bellemek, hafızaya almak. *Buni ey bellila ola!*

Bera: Üstü açık koyun-sığır ağılı. *Bu geca, xırxız beradan malları çalmış.*

Beres: Lâftan anlamayan, aksi, iş yapmayan kimse. *Nebi'nin çocuğı fena berestur bişe.*

Berf: Kar. *Axorun öğündeki berfi kürüdü!*

Berravlanmax: Aniden kızıp köpürmek. *Fena hersi çıxdı; berravlandı ordan qaçtı.*

Bex: Sakat, güçsüz. *Sufo'nun ati fena bextur.*

Bezmax: Bıkıp usanmak. *İşda sanın abu xuyundan bezmişim!*

Bırt/Bıret: İri yabancı arı. *Bırtın dişlamasi çok kötidur.*

Bızıq: Yabancı arı, eşek arısı. *Tırpani degdurdum da, bızıklar ela üstuma uşuştılar!*

Bibi: Hala. *Bibi, biza na zaman galacaxsın, babay soriyer da...*

Bici/biji: Koyun ve kuzuyu çağırma sözü. *Gel bici bici...*

Bicico: Kozalak. *Na çok bicico var aburda.*

Biçaxlux: Hayvanlarda (sığır) boyun altından sarkan deri; kesilirken bıçak çalınacak yer. *Buğanın biçaxluğuna bir bax hala; na beyük.*

Biçenek: Çayır, otu biçilen yer, ortak biçilen yerler. *Bizim biçenega galdux-galmadux avi ögumuza endi*

Biçirğan: Parmaklar arasında oluşan yara. *Parmaqımın arasında biçirğan çıxdı.*

Bikri: Hozanda biten diken. *Hala bax, her teref bikri dolmuş.*

Bilavi: Bile taşı. *Bilaviyi komşıya vermişdük, get da al!*

Bilavlamax: Bilemek, kesici aleti keskinleştirmek. *Dehrey bilavla da, nekera gedax!*

Bili: Kaz, hindi ve ördeği çağırma sözü. *Bili bili bili, gel gel...*

Birdan/biribirdan: Aniden, ansızın. *Avi birdan öguma çıxdı.*

Birikmax: Bir araya gelmek, toplanmak. *Meşaya ataş alışanda köylilər cameda biriktilar da söndürmeye gettilar.*

Bişi: Yağda kızartılarak yenilen yassı hamur. *Ola yarınki harfanada bişi da bişurax.*

Biturum: Akıllı, zeki, başladığı işi başaran, titiz. *Ali tadagılın Kirman bir biturumdur!*

Bittevi: Tamamı, hepsi. *Xaroda una quyli armutlari bittevi almış!*

Bizi: Delici bir alet. *Çaruği tikacam da, işkaftan biziği gâtur.*

Boçoça: Örümcek, böcek. *Ahoraya boçoça ağ toxmuş baxsana!*

Bogür: Öküzün ses çıkarması, insanın tuhaf bir şekilde ağlaması, çocuk ağlaması. *Bizim kınalay, fena böğuriyer begun. Ola na böğuriyirsın?*

Boğanak: Kapalı, havasız yer. *Boğanaxça bir yer, insan nefes alamıyer.*

Boğoz: Boğazına düşkün, obur. *O fena boğozuza bişedur.*

Bol: Çatı ile tavanın arasına verilen isim. *Sanın çaruxların bola atmışdım.*

Bondrux: Öküzleri koşmaya yarayan ağaç düzenek. *Bondruğun samılarını tax, sambağlarını da bağla.*

Borbal: Su değirmeninde taşı çeviren eksene bağlı çark. *Borbalın iki dişi kırılmış, onuğun degirman çalışmıyer.*

Bori: Kuyruğu uzunca karasinek. *Bori fena dişladi aburami.*

Boriyola: Eşek arısının iri olanı. *Aha briyolaya benzar bişe.*

Bot: Teke, erkek keçi. *Kazım'ın boti yitmiş, gedin da arayın.*

Boylama: Kadın entarisi. *Sana da bir boylama malux aldım, aha burada.*

Boz: Birisini gülünç duruma düşürmek. *Milletin içinda adami bozdi!*

Bögrum ay: Eskiden eylül ayı. *Bu ay bogrumaydur hemi?*

Böğrüşmax: Hayvanların toplu hâlde bağrıışması. *Ökuzlar qurtları görünca, ela böğrüştilar ki...*

Böğurmax: Hayvan bağırması. *Ela kötü böğurdi ki, ödum patladi.*

Buclanmax: Uyuşmak. *Abu sağ elim fena buclaniyer.*

Buçula: Küçük değirmeni; çok yiyen kimse. *Bulğuri buçulada çek da gâl! Ola bir sahatdur ügudiyirsın, sani buçula sani!*

Budamax: Kimseyi paylamak, azarlamak; ağacın dallarını kesmek. *Aho Rasim'i bir budadım ki... Begun nekerda 30 kadar paludi budadım.*

Buğ: Buhar. *Cam nasıl da buğlanmış, hala bax.*

Bulama: Doğuran ineğin ilk sütü. *Bizim inek doğurdi, gal da bulamay yiyax.*

Buldur/bıldır: Geçen sene. *Babay, bıldır bu vaxıt ölmüşdi.*

Bumbuz: Buz gibi. *Ela üşümüştü ki, ellari, ayaxları bumbuz kesilmiş.*

Buq: Hayvanların burun kısmı. *Bizim dananın buqi kanrevan olmuş.*

Burç: Kukul, tomurcuk. *Ağaçlar burçlanmaya başladi.*

Burğullanmax: Bulgur gibi kaynamak, baş dönmesi, suyun yerden kaynaması. *Ela burğullandım ki, yera düştüm.*

Burut: Sersem, aptal, yavaş hareket eden. *Ela burut bişedur ki...*

Buxari: Baca. *Buxari begun çekmıyer, yüzgerdandur zahar.*

Buxaxı: Boğazın alt kısmından sarkan deri. *Buxaxisına bir bax, na da beyuk.*

Buynuzla-: Boynuzlamak, boynuzla tos vurmak. *Bizim inegi buynuzlamış da, qarnını deşmiş* 🌟